

DANĚ, jejich správa a řízení o nich

Pro BVV13Zk Základy práva pro
neprávníky

Petr Mrkývka 2016

Pojem „daň“ (1)

- Daň je **specifický fiskální vztah** mezi daňovým subjektem (poplatníkem, plátcem) a veřejným peněžním fondem (veřejným rozpočtem)
- Daň (v úzkém, klasickém, pojetí) je zákonem stanovené, peněžité plnění, více méně pravidelně vybírané (zdaňovací období), nenávratné, bez přímého protiplnění, ve prospěch veřejného peněžního fondu.

Pojem „daň“

- **Poplatek** (klasický) – jak u daně s výjimkou: a) je vybírán ad hoc (nemá zdaňovací období), b) má ekvivalent – je za *něco* (za úkon, za řízení ...)
- **Clo** – peněžité plnění za propuštění zboží do režimu, se kterým se spojuje placení cla – vstup na celní území a propuštění zboží do režimu volný oběh

Dělená správa

- Součástí rozhodování v rámci nějakého řízení (správního aj.) je určení též povinnosti zaplatit částku ve prospěch veřejného rozpočtu. Řízení není vedeno podle DŘ, ale např. podle správního řádu (např. pokuta). Nabytím právní moci rozhodnutí z tohoto řízení (např. porušení povinnosti + pokuta) se peněžité plnění (pokuta) stává „daní“ a dále se postupuje ve správě a řízení již podle DŘ. Tzn. dělí se správa ve správní věci a správa daně.

Daňová soustava

1993-2013

- Daň z příjmů fyzických osob
- Daň z příjmů právnických osob
- Daň z nemovitosti
- Daň silniční
- Daň dědická, daň darovací a daň z převodu nemovitostí
- Daň z přidané hodnoty
- Daně spotřební včetně daní energetických

Od 2014

- Daň z příjmů fyzických osob
- Daň z příjmů právnických osob
- Daň z nemovitých věcí
- Daň silniční
- Daň z nabytí nemovitých věcí
- Daň z přidané hodnoty
- Daně spotřební včetně daní energetických

Daně spotřební – selektivní (vybírané jen z určitých produktů)

Spotřební daně

- Daň z minerálních olejů
- Daň z piva
- Daň z vína a meziproductů
- Daň z tabákových výrobků
- Daň z lihu

Energetické daně

- Daň ze zemního plynu a některých dalších plynů
- Daň z pevných paliv
- Daň z elektřiny

Pozn.: používá se též nesprávný termín „ekologické daně“.

Od 1.1.2017 další daň

Daň z hazardních her

(zákon č. 187/2016 Sb.)

Vztah DPH a spotřebních daní

- Obecně v případě plnění od plátce DPH

Cena bez daně + DPH = konečná cena pro spotřebitele

- U vybraných výrobků

Cena bez daně + spotřební daň = základ DPH, pak
cena bez daně + spotřební daň + nDPH = konečná
cena pro spotřebitele

Konstrukční prvky „daně“

- **Předmět daně** – co se zdaňuje
- **Základ daně** – změření předmětu daně v měrných jednotkách
- **Sazba:**
 - a) **Pevná**
 - b) **Poměrná:**
 - aa) **lineární**
 - bb) **progresivní** (bývá u zdanění příjmů fyzických osob)
 - cc) **degresivní** (nepoužívá se)
- **Daňový subjekt** – kdo nese daňové břemeno a břemeno daňové povinnosti (odpovědnosti za daň): **poplatník; plátce daně**
- **Správce daně** – věcně příslušný orgán veřejné moci, který je legitimován ke správě té které daně.
- **Korekční prvky** – nástroje stanovené zákonem, kterými se korigují podmínky určení základu daně a daně ve vztahu zejména k daňovému subjektu (např. sociální postavení) nebo předmětu daně (sektorová zvýhodnění apod.)

Pozn.: konstrukce je i pro jiné peněžité povinnosti – poplatky apod.: předmět poplatku, základ poplatku atd.

Poplatková soustava

- **Celostátní poplatky** – poplatky vybírané jednotně na území ČR:
 - a) Soudní poplatky - za řízení před soudy a úkony správy soudu
 - b) Správní poplatky – za úkony veřejné správy.

Pozn.: poplatek se vybere jen za zpoplatněná řízení a úkony, tj. pokud jsou v sazebníku; ostatní bez poplatku – neexistuje sběrná položka (např. ostatní řízení a úkony)

- **Místní poplatky** – zavádí si obce (pouze) v samostatné působnosti (samospráva) obecně závaznou vyhláškou na základě zákona o místních poplatcích a v jeho mezích. Příklad: poplatek ze psů, z ubytovací kapacity

Pozn.: krajské poplatky nejsou. Existence místních poplatků - výraz daňového federalizmu.

Clo

- V kompetenci EU – příjem unijního rozpočtu
- Druhy:

Dovozní

Vývozní

Průvozní

- V EU pouze **dovozní**.

Zásada

Nullum tributum sine lege

- „žádná daň bez zákona“
- V ČR: čl. 11 odst. 5 Listiny základních práv a svobod
- Termín „daňové zákony“ zahrnuje zákonnou úpravu daní v širším smyslu (tj. včetně poplatků, cel atd.)
- V ČR není jeden daňový zákoník. Daňové právo se skládá z řady daňových zákonů.

Příklady daňových zákonů

formální prameny daňového práva

- Zákon o daních z příjmů – 586/1992 Sb.
- Zákon o dani z nemovitých věcí – 338/1992 Sb.
- Zákonné opatření Senátu o dani z nabytí nemovitých věcí – 340/2013 Sb.
- Zákon o dani silniční – 16/1993 Sb.
- Zákon o DPH – 235/2004 Sb.
- Zákon o spotřebních daních – 353/2003 Sb.
- Zákon o stabilizaci veřejných rozpočtů – 261/2007 Sb. (Čl. LXXII, LXXIII a LXXIV – úprava energetických daní)
- Zákon o soudních poplatcích – 549/1991 Sb.
- Zákon o správních poplatcích – 634/2004 Sb.
- Zákon o místních poplatcích - 565/1990 Sb.

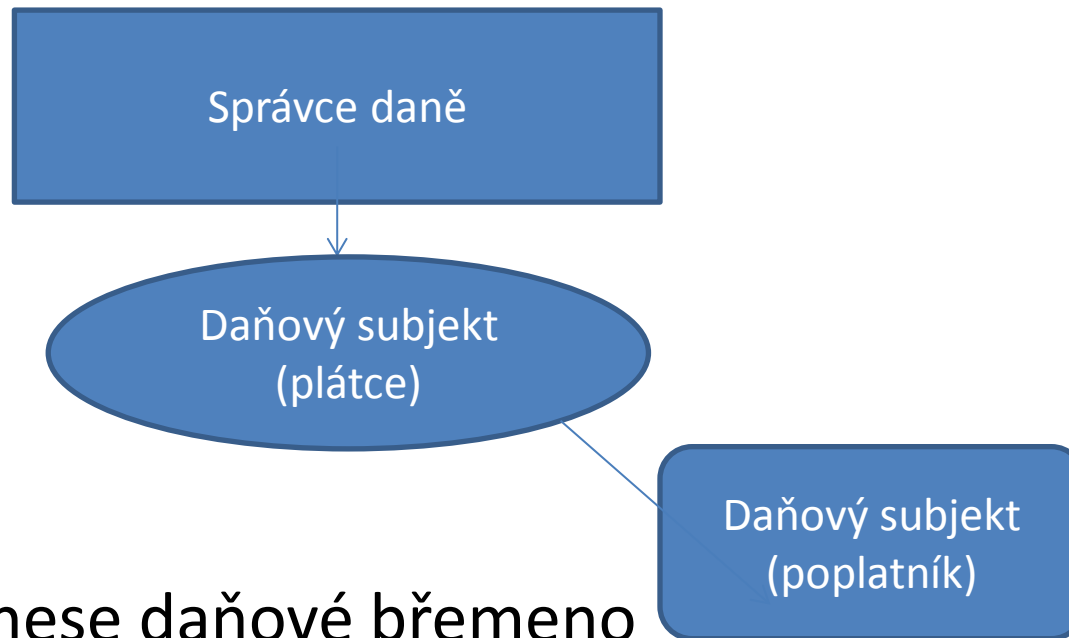
Zásada

In dubio non pro fisco

- „v pochybnostech ne ve prospěch fisku – veřejných rozpočtů“ = v pochybnostech o povinnosti daňového subjektu v jeho prospěch.
- V případě pochybného vymezení povinnosti v zákoně
- V případě, že neleží důkazní břemeno na daňovém subjektu

Daň jako vztah

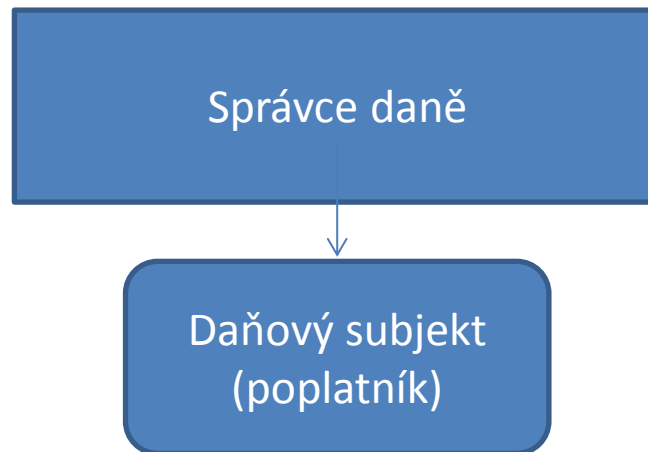
- Nepřímé daně

- Poplatník nese daňové břemeno
- Plátce nese odpovědnost za správnost a včasnost plnění daňové povinnosti vůči správci daně

Daň jako vztah

- Přímé daně

- Poplatník nese daňové břemeno a současně nese odpovědnost za správnost a včasnost plnění daňové povinnosti vůči správci daně
- POZOR: U daně z příjmů fyzických osob v případě zdanění příjmů ze závislé činnosti (platy, mzdy) zaměstnavatel má status plátce a vztah má podobu nepřímé daně.

Daně přímé a nepřímé

(kritérium existence přímého vztahu mezi nositelem daňového břemene a správcem daně)

Přímé

- Důchodové daně (daně z příjmů, s výjimkou závislé činnosti)
- Majetkové daně (daň z nemovitých věcí, daň silniční, ale také místní poplatek ze psů!)
- Transferové daně (daň z nabytí nemovité věci)

Nepřímé

- Daň z přidané hodnoty
- Spotřební daně včetně energetických daní
- Také např. místní poplatek za lázeňský a rekreační pobyt

Správa daní

- Správa daně je postup, jehož cílem je správné zjištění a stanovení daní a zabezpečení jejich úhrady.
- Správa daní je specifická činnost orgánu veřejné moci, který předepsanými a pro potřeby daní modifikovanými formami a metodami veřejné správy dbá o regulérní zajištění daňových příjmů veřejných rozpočtů.

Zásada legality a zásada legitimacy

- Legalita (zákonnost): Správce daně postupuje při správě daní v souladu se zákony a jinými právními předpisy (dále jen „právní předpis“). Zákonem se rozumí též mezinárodní smlouva, která je součástí právního řádu.
- Legitimita: Správce daně je oprávněn spravovat jen tu daň, která je v jeho věcné působnosti, a jen vůči těm daňovým subjektům, ke kterým je příslušným.

Správce daně

- Správcem daně je správní orgán nebo jiný státní orgán = orgán veřejné moci, v rozsahu, v jakém mu je zákonem nebo na základě zákona svěřena působnost v oblasti správy daní.
- Správním orgánem se pro účely správy daní rozumí orgán moci výkonné, orgán územního samosprávného celku, jiný orgán a právnická nebo fyzická osoba, pokud vykonává působnost v oblasti veřejné správy.

Správce daně není jen finanční úřad !!!

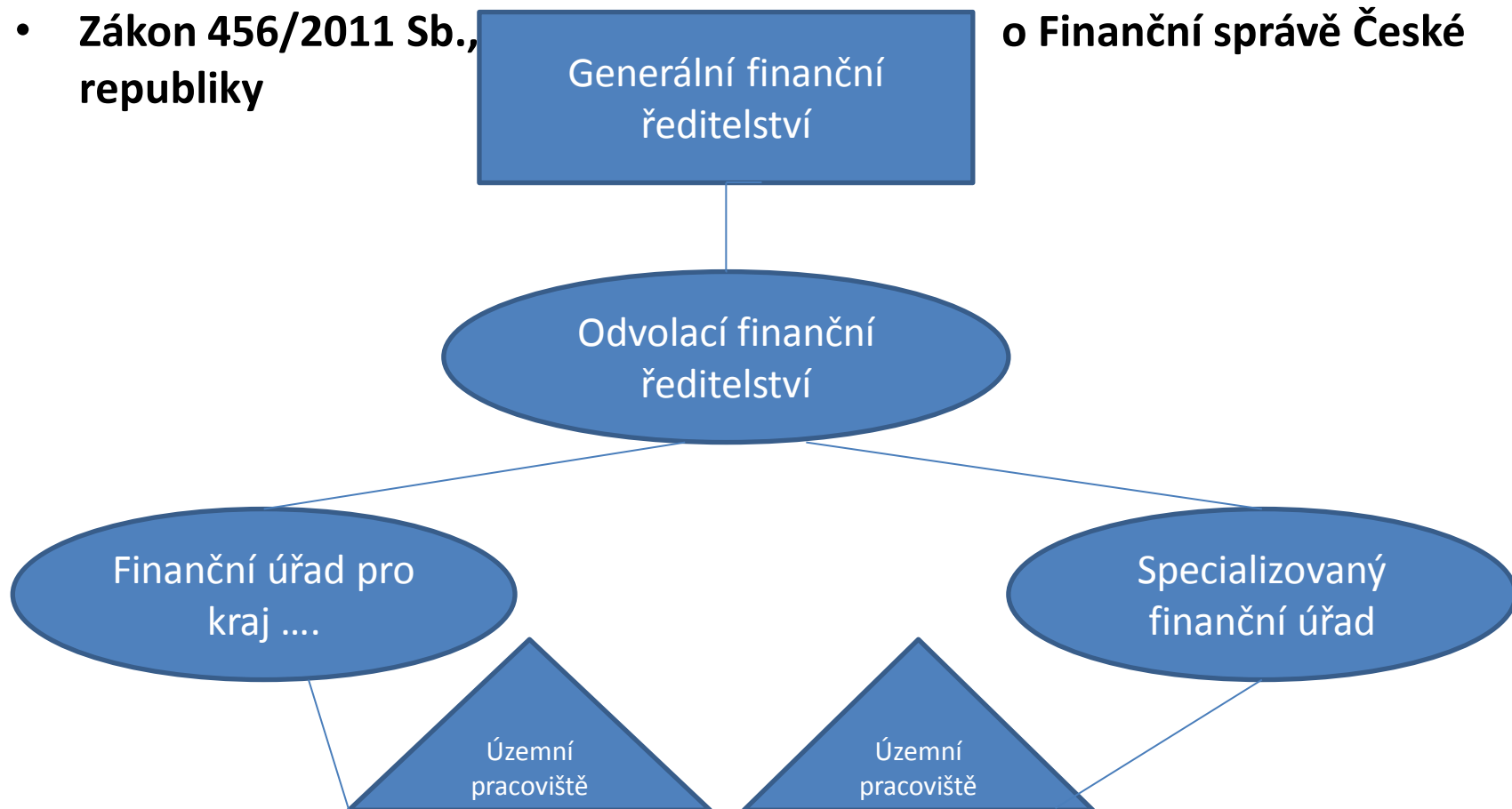
Správci daně

- **Finanční správa** České republiky (nahradila od 1.1.2013 územní finanční orgány z let 1991-2012) – zejm. daně
- **Celní správa** České republiky – zejm. clo, DPH při dovozu, spotřební a energetické daně
- **Soudy** – soudní poplatky
- **Orgány obcí** – místní poplatky, správní poplatky
- **Orgány krajů** – správní poplatky
- **Jiné správní orgány** – správní poplatky aj.

Finanční správa ČR

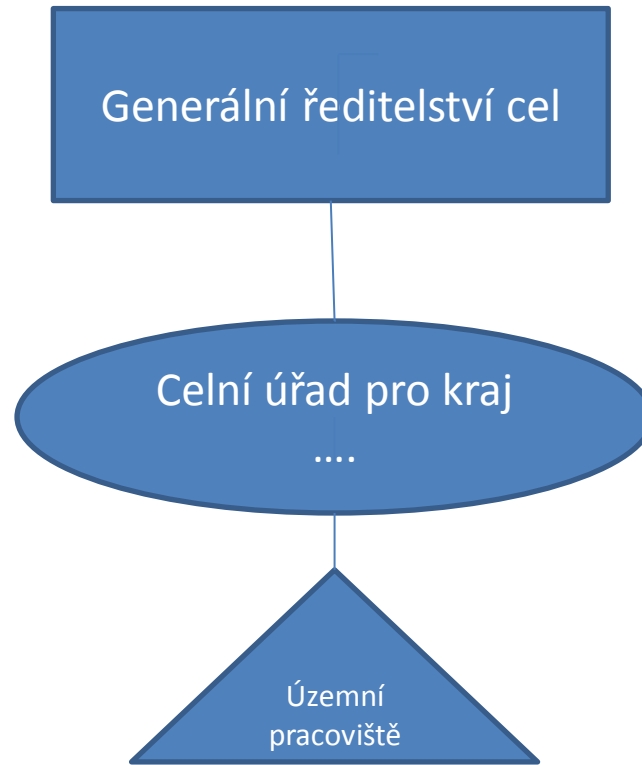
- **Zákon 456/2011 Sb.,
republiky**

o Finanční správě České

Celní správa ČR

- **Zákon 17/2012 Sb., o Celní správě České republiky**

Věcná působnost správců daně

- Není upravena v DŘ!
- Je v zákoně o FSČR, zákoně o CSČR
- V jiných daňových zákonech

Místní příslušnost

- Výběr z okruhu věcně příslušných správců daně ve stejném instančním stupni podle místa, např. bydliště nebo sídla (osobní sítace), věcná (kde leží/stojí nemovitá věc), sektorová (banky, pojišťovny apod. mají spec. fin. úřad)
- Obecné řešení místní příslušnosti v DŘ

Daňový řád

- **Subsidiární povaha** = ustanovení DŘ se použijí tehdy, pokud zvláštní právní předpis nestanoví jinak
- Vztah ke **správnímu řádu** – není přímý vztah subsidiarity mezi správním řádem a daňovým řádem. Správní řád se pro správu daní nepoužije (existuje ovšem o tom polemika, ale ta Vás nemusí trápit).

Etapy správy daně

1. Registrace a vyhledávání daňových subjektů
2. Nalézání/vyměřování daní
3. Inkaso – placení a vymáhání daní

Subjekty správy daní

- Správce daně – úřední osoba
- Osoby zúčastněné na správě daní

Osoby zúčastněné na správě daní

- Adresáti správy daní
- Úřední osoba ≠ osoba zúčastněná na správě daní (viz § 6 odst. 2 DŘ)
- Kategorie:
 1. Daňový subjekt
 2. Třetí osoba
 3. Zástupce
 4. Odborný konzultant

Daňový subjekt

- Poplatník, plátce Zákon
- Správci – nejsou daňovými dlužníky; daňová povinnost x daňový dluh
- Plátcová pokladna (§ 21)
- Procesní způsobilost § 24

Zástupce

Kategorie:

1. Zákonný zástupce
2. Ustanovený zástupce
3. Zmocněnec
4. Společný zmocněnec
5. Společný zástupce

Plná moc

- A tvořte!
- § 27 a násl.

Odborný konzultant

- Jen k daňovému subjektu (zástupci)
- Ne osoba třetí

Procesy a řízení

- Při správě daní se postupuje podle DŘ, pokud zvláštní zákon nestanoví jinak
- Neplatí, že všechna řízení podle daňového řádu patří do kategorie “daňové řízení” = daňové řízení se vede za účelem správného zjištění a stanovení daně a zabezpečení její úhrady a končí splněním nebo jiným zánikem daňové povinnosti, která s touto daní souvisí.

Daňové řízení

- Daňové řízení se skládá podle okolností z dílčích řízení, ve kterých jsou vydávána jednotlivá rozhodnutí. Dílčím řízením se pro účely tohoto zákona rozumí řízení
 - a) **nalézací**
 1. **vyměřovací**, jehož účelem je stanovení daně,
 2. **doměřovací**, které je vedeno za účelem stanovení změny poslední známé daně,
 3. **o řádném opravném prostředku** proti rozhodnutí vydanému v řízení podle bodů 1 a 2,
 - b) **při placení daní INKASO**
 1. **o posečkání** daně a rozložení její úhrady na splátky,
 2. **o zajištění** daně,
 3. **exekuční**,
 4. **o řádném opravném prostředku** proti rozhodnutí vydanému v řízení podle bodů 1 až 3,
 - c) **o mimořádných opravných a dozorčích prostředcích** proti jednotlivým rozhodnutím vydaným v rámci daňového řízení.

Daňové tvrzení

- **Základem pro správné zjištění a stanovení daně** je daňové přiznání, hlášení nebo vyúčtování (dále jen „**řádné daňové tvrzení**“) a dodatečné daňové přiznání, následné hlášení nebo dodatečné vyúčtování (dále jen „**dodatečné daňové tvrzení**“) podané daňovým subjektem.
- Daňové přiznání = jedna z kategorií daňových tvrzení

Čas a daně

- Čas hraje významnou roli v určování daňového dluhu a plnění daňových povinností
- DŘ řeší počítání lhůt a stanoví lhůty spojené se správou daní a procesy
- Daňové zákony stanoví zejména zdaňovací období
- **Je třeba pamatovat, že daň (dluh i správní povinnosti) se určují podle právní úpravy, která byla účinná v době vzniku povinnosti (dluhu)!**